El boc expiatori

Per PepMaria el dj., 29/01/2015 - 09:00

Una de les tendències que podem experimentar quan anem desbordats de feina i ens enfrontem amb la pròpia impotència és buscar culpables entorn nostre: "Qui té la culpa que jo estigui com estic? Qui m'ha forçat a fer tantes coses? Qui m'exigeix sense seny de violentar la meva salutfísica i espiritual?" . De fet, hi ha l'alternativa de donar-se la culpa a un mateix, encara que és com sortir del foc per caure a les brases...L'operació psicològica de buscar culpables a fora es tradueix col·lectivament (tant a nivell d'organitzacions com de societat en general) en el mecanisme del boc expiatori. I així, per exemple, passa en algunes classes que un nen, normalment feble, esdevé l'objecte de totes lesburles dels companys de classe; o que en moments de crisi econòmica certes veus acusen els qui cobren subsidis del govern, els immigrants, els polítics ("la casta") o els membres d'algun altre col·lectiu clarament identificable.Aquest mecanisme clava les seves arrels en la profunditat de la naturalesa humana, i per això apareix institucionalitzat com un cerimonial propi de certes religions antigues (mentalitats pre-científiques) que consistia en: a) reunir la comunitat en torn d'un boc;b) traspassar-li simbòlicament (per mitjà d'embruixos, cants o danses) tots els mals esperits idissensions que habiten la comunitat;c) i matar el boc o abandonar-lo al desert.El resultat era un sentiment de reconciliació comunitària i d'alliberament de la discòrdia.En societats modernes que han incorporat el pensament científic, el mecanisme del boc expiatori és descartat com a explicació de fenòmens biològics. Per exemple, ja no creiem, com passava a l'Europa medieval, que els causants d'una epidèmia de pesat bubònica són els jueus; ni,conseqüentment, intentem solucionar el problema arrasant el call de la nostra ciutat. I tanmateix, té el seu atractiu en les democràcies contemporànies per als qui busquen guanyar vots a qualsevol preu. Si un partit polític aconsegueix convèncer la gran majoria de la població que la culpa de la situació recau en tal grup minoritari, aleshores aquest partit pot guanyar molts vots... encara que sigui a costa de desviar l'atenció respecte a persones o grups més poderosos i potser més responsables d'aquesta situació. El boc expiatori com a explicació inspiradora d'accions és negatiu per diverses raons. Primer, perquè simplifica la complexitat dels problemes humans i socials. Segon, perquè atribuir culpes és una operació molt difícil de justificar honestament. Tercer, perquè la culpa acostuma a recaure en individus o grups poc poderosos, especialment vulnerables. I quart, perquè treu la responsabilitat a una part important del grup o de la societat, que també ha de col·laborar activament i constructivament a la solució dels reptes que generen malestar.Jesús va ser condemnat perquè es va posar al costat dels qui eren menyspreats en nom de l'ordre social que es justificava religiosament; i perquè sentia que en realitat Déu no margina sinó que desitja la vida en plenitud de tothom. Lluitant contra el mecanisme del boc expiatori va esdevenir ell mateix boc expiatori. *· En situacions de desbordament, a qui tendeixes a donar la culpa: a algú altre o a tu mateix/a? Quines explicacions alternatives se t'acudeixen per a evitar caure en aquestatrampa?· Quins problemes de la meva organització o de la nostra societat són analitzats a partir del mecanisme del boc expiatori? · Quina part de responsabilitat tinc jo o tenim els qui no som part del grup designat com a boc?· Quines accions podem emprendre entre tots per a resoldre aquests problemes sense sacrificis de persones?· Quins elements de les diverses tradicions religioses o espirituals ens empenyen a usar el mecanisme del boc expiatori? Quins altres elements ens "vacunen" contra aquest mecanisme?· Quins relats propis de les societats modernes (pel·lícules, anuncis, novel·les, articles periodístics) transmeten implícitament la manera d'analitzar problemes a partir del bocexpiatori?*